

SAVREMENI, BEZBEDNOSNI IZAZOVI U MEKSIKU: SPREGA DRŽAVE SA NARKOKARTELIMA

Zoran Krstić *²

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Sažetak: Autor u ovom radu analizira bezbednosne izazove i rizike u savremenom političkom sistemu Meksika u kontekstu postojanja i delovanja para-poretka oličenog u moćnim narkokartelima. Predmet proučavanja obuhvata kontekstualnu analizu meksičkih političkih institucija i države, s jedne strane, i sistemsku analizu organizacione mreže narkokartela, s druge strane. Tekst se sastoji od pet dela. U prvom delu autor daje kratak istorijski osvrt na korene problema, odnosno puteve i kanale droge u Meksiku. Drugi deo posvećen je analizi uloge, uticaja i značaja Institucionalne revolucionarne partije (PRI) koja je vladala Meksikom u kontinuitetu 70 godina, od 1929. do 2000. godine. Spregom sa narkokartelima i državnim strukturama PRI je uspevala da metodama mita i korupcije nametne specifičnu autoritarnu paradignu vladanja i onipotentne kontrole nad celokupnim političkim i društvenim životom u zemlji. U trećem i četvrtom delu rada autor daje uporedni prikaz strukture i metode delovanja narkokartela u Meksiku i Kolumbiji i iznosi podatke koji pokazuju neke sličnosti, ali i razlike u pogledu strategije borbe protiv narkokartelizma. Peti deo rada fokusiran je na prirodu i karakter meksičke demokratije koja poprima odlike defektne i domenske demokratije sa ozbiljnim tendencijama ka etabliranju svojevrzne *narkodemokratije*.

Ključne reči: narkokarteli, narkoterorizam, politički sistem, nasilje, Institucionalna revolucionarna partija (PRI), narkodemokratija.

* Vanredni profesor, zorkrst@yahoo.com

² Rad je napisan u okviru projekta Fakulteta političkih nauka „Civilno društvo i religija“, koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije pod evidencionim brojem 179008.

Uvod

Proučavanje političkih prilika u Meksiku danas neizostavno uključuje i narkokartele koji su već duži niz godina aktivni akteri političkih, ekonomskih i društvenih procesa. Narkoekonomija je deo meksičke svakodnevnice već više decenija, a njen oblik, intenzitet i obim su se menjali u zavisnosti od prilika na ovom ilegalnom regionalnom tržištu. Politički establišment se na različite načine suočavao sa ovim problemom u zavisnosti od trenutnih odnosa narkokartela i formalnih vlasti u zemlji, ali gotovo svaka administracija jedan deo svojih aktivnosti usmeravala je ka tom problemu i primenjivala različite strategije: od mirnog suživota do otvorenog sukoba i razračunavanja sa narkokartelima.

Problem sa narkokartelima u Meksiku je višeslojan i višedimenzionalan što je jedan od razloga za proučavanje ovog fenomena. U Meksiku on se ispoljava na lokalnom, državnom i federalnom nivou, sa uvek prisutnim jakim regionalnim i interkontinentalnim reperkusijama i predstavlja jedno od „većitih“ nerešenih pitanja između dva suseda – Meksika i SAD. SAD kao najveći uvoznik droga iz regiona Latinske Amerike, i Meksiko, kao višedecenijska glavna transportna ruta, čine dva pola istog problema i time otežavaju definisanje kao isključivo unutrašnjeg problema jedne zemlje. Trgovina drogom kao takva ima internacionalni karakter i sužavanje polja istraživanja teži da zanemari sveobuhvatnu sliku, veoma bitnu za razumevanje težine problema sa kojom se svi akteri suočavaju. Problem sa narkokriminalom i trgovinom koji se odvijaju u Meksiku tiču se čitavog regiona i svedoče o širem kontekstu u kojem se odvija proizvodnja i distribucija narkotika i sa njom povezani talasi nasilja. Ipak, primarni fokus ovog rada će biti na narkoekonomiji u Meksiku.

Dalji razlozi za bavljenje ovom temom ogledaju se u činjenici da je nasilje u Meksiku toliko intenzivirano da se često govori o ratu ograničenog dometa ili građanskom ratu. O kakvoj god vrsti konflikta da se radi, broj poginulih nemilosrdno raste i u momentima prevazilazi onaj iz otvoreno ratnih područja kao što su Irak i Avganistan. Oružani konflikt je, takođe, višedimenzionalan i u njega su uključeni narkokarteli, vojska, policija i civili. SAD pružaju tehničku, logističku i materijalnu pomoć Meksiku ovoj borbi koja sve više ugrožava odvijanje redovnih životnih aktivnosti građana Meksika sa sporadičnim varnicama i u pograničnim naseljenim mestima u SAD.

Učestalost termina „narkoterorizam“ ili „narkodemokratija“ i njihovo kontroverzno i nedovoljno elaborirano značenje, kao i postojeća debata o demokratskoj prirodi meksičke države, pružaju još jedan razlog za proučavanje ovog fenomena. Ključno pitanje se samo nameće – u kojoj meri narkokarteli i njihovo delovanje utiču na procese demokratske konsolidacije i na prirodu demokratskog poretka u Meksiku. Važno je pomenuti da je neizostavni dodatak problematizovanju uloge narkokartela u Meksiku i uloga SAD u tim procesima, s obzirom na povezanost narkoindustrije u ove dve zemlje.

Počecemo osvrtom na korene problema koji datiraju iz ranih godina XX veka, s posebnom pažnjom na to kako je on povezo Meksiko i SAD. Zatim sledi analiza stanja iz druge polovine XX veka, sa posebnim fokusom na noviji period u kojem su sukobi eskalirali. Težište će biti na metodama koje su primenjivane

za suzbijanje narkokartela u pokušajima države da povрати kontrolu i postavi se kao akter od vrhovnog autoriteta. Jedan deo analize pokušaće da pojašni zašto je primenjivost kolumbijskog slučaja (u kome su SAD takođe igrale izuzetno značajnu ulogu) na meksički ograničenog dometa.

Završni deo rada posvećen je prirodi i budućim izazovima demokratije u Meksiku uzimajući u obzir sve prethodno navedene parametre. Kao teorijski okvir za određenje demokratije u Meksiku poslužiće koncept defektnih demokratija Wolfganga Merkela. S obzirom na užarenu, pa i nepredvidivu situaciju pokušaji pronalaženja pravih ili konačnih odgovora su limitirani. Na kraju će se nametnuti pitanja koja ostavljaju nedoumice i prostor za dalja razmatranja.

1. Putevi droge u Meksiku

Meksiko i SAD su već duži niz godina povezani na ilegalnom tržištu narkotika. Primarna uloga SAD je na strani potražnje, čineći ovu državu najvećim i najznačajnijim konzumentom ilegalnih supstanci. Meksiko snabdeva tržište svog severnog suseda kao proizvođač, i što je još važnije, kao distributer iz pravca Južne Amerike. Potražnja sa severa i ponuda sa juga neodvojivi su delovi istog problema. Nameće se važnim pitanje o počecima ove povezanosti, te je neophodno pozabaviti se njime.

Kraj XIX i početak XX veka u SAD je period preokreta u dotadašnjoj percepciji prema danas ilegalnim drogama, poznatiji kao *prohibicija* (*Prohibition*). Droge su do tada bile lako dostupne za konzumiranje. To se odnosilo na derivate opijuma (heroin, morfin), kao i na kokain i marihuanu. Vremenom su uočene dve tendencije – sve se više verovalo da je korišćenje određenih droga štetno jer dolazi do zavisnosti, a i sve češće se povezivalo konzumiranje sarasnim predrasudama.³ Prva, u vidu lekarskog i farmaceutskog lobija se zalagala za ograničenu upotrebu, u drugoj su bili dominantni glasovi o zabrani konzumiranja. Stroža regulacija nastupila je 1890. godine kada je odlučeno da jedino američki građani mogu određene vrste droga prerađivati radi upotrebe, da bi sa tzv. Harisonovim aktom (*Harrison Act*)⁴ 1914. godine korišćenje najpre bilo uslovljeno lekarskim receptima, da bi se tokom dvadesetih godina uz pomoć više sudskih odluka došlo do potpune zabrane.⁵ Prohibicijom je uvedena i zabrana konzumiranja i prodaje alkohola tzv. Volstedovim aktom (*Volstead Act*).⁶ Borba protiv narkotika

3 G. Recio, Drugs and Alcohol: US Prohibition and the Origins of the Drug Trade in Mexico, 1910–1930, *Journal of Latin American Studies*, vol. 34, no. 1/2002, London, pp. 23–24.

4 *Harrison Narcotics Act* (Ch. 1, 38 Stat. 785) je federalni zakon u SAD-u koji je regulisao i opozevao proizvodnju, uvoz i distribuciju opijata i proizvoda od koke. Ovaj zakon je 1914. godine predložio kongresmen Predstavničkog doma Frensis Barton Harison. Schaffer Library of Drug Policy, dostupno na: <http://www.druglibrary.org/schaffer/library/.../cu8.html> (15.2.2014).

5 G. Recio, Drugs and Alcohol: US Prohibition and the Origins of the Drug Trade in Mexico, 1910–1930, *Journal of Latin American Studies*, no. 1/2002, London, p. 26.

6 Act of October 28, 1919 (*Volstead Act*), 10/28/1919, National Archives, Record Group 11, General Records of the United States Government, National Archives and Records Administration. „Volstedov akt“ (*The Volstead Act*) ili Nacionalni prohibicioni akt (*National Prohibition Act*) iz 1919.godine je akt kojim je uvedena zabrana konzumiranja i posedovanja alkoholnih pića.

obuhvatila je i potrebu da se ide dalje u njihovom suzbijanju i na taj način je Meksiko postao jedan od fokusa američkih aktivnosti kao zemlja snabdevač.

U tom periodu američke vlasti su vršile konstantan pritisak i kontrolu nad svojim južnim susedom u vidu zabrane konzumiranja ili uvoza produkata opijuma. Iz takve situacije najveću korist izvukao je tadašnji guverner meksičke severozapadne države Baha Kalifornija (Baja California) koja se graniči sa Kalifornijom u SAD. Zabranom konzumiranja i trgovine opijumom koju je nametnuo, omogućio je sebi zaplenjivanje tih supstanci i prodaju iste po znatno većim cenama. Prema korespondenciji američkog Ministarstva inostranih poslova (U.S. Department of State) u periodu 1916-1920. godine sva trgovina koja je imala veze sa opijumom uključivala je ovu meksičku saveznu državu i guvernerovu porodicu.⁷ Tržište opijuma se u to vreme razvijalo u ovom delom Meksika, a roba kojom se trgovalo se uvozila preko Evrope, a potom i izvozila u SAD. Uspon ekonomije Baha Kalifornije imao je uglavnom da zahvali prilivu novca od droge.

Dvadesetih godina XX veka, uporedo sa striktnijim zakonima na državnom i federalnom nivou, u Meksiku počinje postepena profesionalizacija proizvodnje opijuma koja se širi i na druge savezne države. Tada, kao i danas, SAD su pre svega usmerene na problem zemalja proizvođača, odnosno distributera što je i dovelo do striktno implementacije Harisonovog akta. Na krilima takve politike narkoekonomija se razvijala i širila u nekoliko meksičkih država najčešće uz podršku gradskih i lokalnih, ali i federalnih zvaničnika. Prohibicionistička atmosfera doprinela je stvaranju lukrativnog crnog tržišta i regioni Meksika su se postepeno konsolidovali kao primarna distribuciona mreža sa SAD kao krajnjom destinacijom. U to vreme su ostvareni prvi kontakti između vlasti u Meksiku i organizovanog kriminala što će kasnije uticati i na borbu protiv istog. Istorija odnosa SAD i Meksika u narkoekonomiji traje, dakle, već nekih devedeset godina.

2. Uloga Institucionalne revolucionarne partije i promena paradigme

Proizvodnja opijuma i marihuane i njihova distribucija datiraju još sa početka XX veka. Meksiko je i dalje ozbiljan proizvođač ovih ilegalnih supstanci sa znatno manjim ukupnim udelom u odnosu na druge većinske proizvođače.⁸ Međutim, uloga transportne rute za narkotike iz Južne Amerike je vremenom preuzela primat. Pitanje je da li je Meksiko proizvođač, izvoznik ili samo transporter. Ali, sa sigurnošću se može konstatovati da su najveći i jedini uvoznik SAD.

U zlatno doba kolumbijskih narkokartela sedamdesetih i osamdesetih godina XX veka najpre su zemlje Kariba, a nešto kasnije i Meksiko, bile glavne

Prodaja, proizvodnja ili transport alkohola, uključujući uvoz i izvoz, namenjenog proizvodnji alkoholnih pića je bila zabranjena Osamnaestim amandmanom Ustava SAD.

⁷ G. Recio, *Drugs and Alcohol: US Prohibition and the Origins of the Drug Trade in Mexico, 1910-1930*, *Journal of Latin American Studies*, no. 1/2002, London, p. 34.

⁸ A. S. Pinheiro, *Narcoterrorism in Latin America - A Brazilian perspective*, Joint Special Operations University, Florida, 2006, p. 8.

tranzitne rute u dostavi kokaina i ostalih narkotika. Kada je karijska veza preko Floride i luke u Majamiju izgubila primat nakon opsežne akcije američkih vlasti, organizacione i logističke forme meksičkih kartela su postepeno dobijale potpuno novu dimenziju zbog uvećanja značaja meksičke teritorije.⁹ Nova situacija na tržištu narkotika kao i političke prilike u zemlji doveli su ih u potpuno novu poziciju koja je vremenom iskorišćena za jačanje sopstvenog uticaja, čineći ih ozbiljnim destabilizatorom meksičke demokratije.

Kakva je pozadina jačanja meksičkih narkokartela? Meksička Institucionalno-revolucionarna partija (Partido Revolucionario Institucional, PRI) osnovana 1929. godine, monopolisala je gotovo u potpunosti politički i društveni život u narednih nekoliko decenija. Inkorporirajući sve socijalne grupe u svoje redove, koristeći se sistemom patronaže za umirivanje opozicionih elemenata, ova partija je predominantno uticala na oblikovanje meksičkog društva čineći je neodvojivom od države. U prećutnom sporazumu sa državom, koju je kontrolisala Institucionalno revolucionarna partija, našli su se i narkokarteli. Patronska-klijentelističkim odnosima, primenjivanim u svim društvenim segmentima, uspostavljena su pravila igre koja su uticala na ograničavanje nasilja i obezbeđivale vrhove narkokartela od krivičnog gonjenja, čak i u vremenim intenziviranja narkotrgovine. Logika Institucionalno revolucionarne partije i države bila je da je bolje ostaviti određeni prostor moćnom unutrašnjem neprijatelju i tako se osigurati od potencijalno mnogo većih problema koje narkomafija može prouzrokovati ukoliko deluje potpuno vansistemski i samostalno.

Sa opadanjem političkog monopola Institucionalno revolucionarne partije (PRI), koje je započelo krajem osamdesetih godina XX veka u nekim savezним državama, stari nepisani aranžmani su počeli da blede. Nemiri i nasilje povezani sa drogom i narkokartelima upravo su intenzivirani u savezним državama i gradovima u kojima je opozicija pobedila.¹⁰ Promena je konačno nastupila i na najvišem državnom nivou kada je na mesto predsednika izabran Visente Foks (Vicente Fox), kandidat Partije nacionalne akcije (Partido Acción Nacional, PAN). Političku liberalizaciju su karteli najpre iskoristili da povrate autonomiju i da se oslobode vladinih stega. Kako stari aranžmani više nisu predstavljali prepreku, započeli su strategiju potkupljivanja ili zastrašivanja lokalnih vlasti kako bi obezbedili nesmetan tranzit robe.

Uporedo sa političkim otvaranjem Meksika tekla je, dakle, i konsolidacija i profesionalizacija narkokartela. Veća profitabilnost posla povukla je i postepeno militarizovanje kartela, proširivanje na evropsko tržište kokaina kao i sve intenzivnije snabdevanje američkog tržišta heroinom i metamfetaminom (kolokvijalno met – *meth*). Ogromna količina novca prikupljena od prodaje narkotika korišćena je, između ostalog, za kupovinu oružja, uglavnom iz SAD. Sa druge strane, novca je bilo dovoljno da se potkupi gotovo većina lokalnih policajaca i političara koji bi im zauzvrat olakšali neometano trgovanje. Angažman je proširen i na ostale kriminalne aspekte uključujući kidnapovanja, iznuđivanje, trgovinu ljudima itd. Iako katastrofalna po institucije i bezbednost

9 U SAD je iz Meksiko 1991. godine došlo 50% kokaina, a 2004. godine je taj procenat iznosio 90%. Više o tome videt: S.O'Neil, *The Real War in Mexico – How Democracy Can Defeat the Drug Cartels*, *Foreign Affairs*, No. 4, 2009, p. 66.

10 *Ibidem*, p. 65.

sistema, korupcija u Meksiku je iz perspektive onih koji primaju mito jedan od boljih mehanizama da se ostvari lični uticaj u lokalnoj sredini ili čak sačuva život – čuvena je dilema pred koju su postavljeni političari i policija, a koja glasi *plata o plomo* („mito ili ćeš izgubiti život“). Bezbednost je često uslovljena korupcijom, dok nesaradnja vlasti sa kartelima prouzrokuje nasilje širokih razmera. Postavlja se pitanje, kako naći izlaz iz ovakve situacije i da li sistem povlašćenog položaja kartela zarad krhke bezbednosti ima alternativu?

3. Rat sa narkokartelima

SAD i Meksiko već decenijama primenjuju različite strategije protiv širenja droge i za suzbijanje uticaja narkokartela. Najpre su SAD za vreme administracije Ričarda Niksona (Richard M. Nixon) pokrenule tzv. rat protiv droga (*war on drugs*) ranih sedamdesetih godina 20. veka sa ciljem da se unište usevi marihuane i opijuma u Meksiku i koke u Andima. U Meksiku je predominantna strategija bio pomenuti princip „živi i pusti druge da žive“ sve do poslednje decenije 20. veka. Percepcija se u određenoj meri promenila ubistvom američkog službenika Enrikea Kamarene (Enrique Camarena) 1985. godine koji je kao agent američke Agencije za suzbijanje narkotika (Drug Enforcement Administration, DEA) bio na zadatku u Meksiku.

Zajedno sa porazom Sali i Medelin kartela u Kolumbiji, Meksiko je krajem te decenije postao najveća briga dolazećih američkih administracija kada su droga i sa njom povezano nasilje u pitanju, a meksički predsednici su praktično bili prinuđeni na saradnju. Predsednik Karlos Salinas (Carlos Salinas) dozvolio je povratak američkih agenata u zemlju i posvetio se osnaživanju kapaciteta vojske i policije. Sa sličnim motivima, barem zvanično, nastupio je i sledeći predsednik Ernest Zediljo (Ernesto Zedillo), ali je uprkos tome narkosaoobraćaj bio u usponu, nasilje se intenzivira, a broj zvaničnika na platnom spisku kartela se povećava.

Jasniji stav o pokušaju rešavanja ovog pitanja nastupa sa porazom PRI i dolaskom predsednika iz redova dotadašnje opozicije. Visente Foks je na spisak svojih prioriteta uvrstio i obračun sa narkokratelima. Takav stav političara iz redova Partije nacionalne akcije (PAN) prisutan je i u saveznim državama u kojima je ta stranka pobedila Institucionalnu revolucionarnu partiju (PRI) i preuzela poluge vlasti. Foks je započeo svoju strategiju reorganizacijom federalne policije i ekstradicijom uhapšenih narkobosova u SAD.¹¹ I ovakva strategija je ubrzo pokazala svoje nedostatke. Hapšenje i likvidacija viđenijih članova narkokartela je dodatno pospešilo nasilje jer je, između ostalog, dovelo i do međukartelskih sukoba oko prevlasti, teritorije i resursa, a reorganizovana policija je još dalje ušla u sistem korupcije i podmićivanja.¹² Upotreba dodatnih kontigenata vojske i federalne policije na meksičko-američkoj granici nije smanjila intenzitet nasilja.

Kada je Felipe Calderon (Felipe Calderón) u decembru 2006. godine preuzeo predsednikovanje državom još jednom je objavljen rat narkokartelima. Ovoga

11 R. C. Bonner, The New Cocaine Cowboys, *Foreign Affairs*, Vol. 89 Issue 4, 2010, p. 37–38.

12 Policija u Meksiku se deli na federalnu, državnu i lokalnu. Najveći broj policajaca je na lokalnom nivou, najmanji na federalnom. S obzirom da su lokalni policajci najpristupačniji za ucenu i zastrašivanje, stepen korupcije u lokalnoj policiji je veoma visok.

puta odlučeno je da se primene operacije visokog dometa. Naime, odmah nakon izbora Kalderon objavljuje da će upotrebiti 45.000 pripadnika oružanih snaga u sveopštoj borbi protiv narkokartela.¹³ Krajem 2008. godine angažovano je oko 40.000 pripadnika oružanih snaga i 5.000 pripadnika federalne policije. Zašto otvoreni rat velikih razmera? Najpre, prema Kalderonu stepen nasilja u pojedinim saveznm državama dostigao je veoma visok nivo; drugo, Kalderon je verovao da je stepen korupcije takođe nadmašio prethodni period; treće objašnjenje ukazivalo je na infiltriranost kartela na svim nivoima vlasti u meri u kojoj bi to moglo da znači gubitak kontrole na određenim delovima teritorije; konačno, Meksiko je osim tranzitne zemlje postala i ozbiljna zemlja konzument narkotika.¹⁴

Teško je utvrditi valjanost ovih pretpostavki, jer meksičke državne službe nisu izašle sa statistikama koje bi podržale takve tvrdnje. Ipak, podatak da je od decembra 2006. godine do jula 2010. godine broj ubistava dostigao cifru od oko 22.000 poginulih dovodi u sumnju uspešnost strategije za smanjivanje nasilja. Upotreba profesionalne vojske pokazuje dve strane medalje. Prisutno je povećanje određenih aktivnosti kao što su hapšenja i druge mere prema pripadnicima kartela – od decembra 2006. godine zabeleženo je 2.600 takvih akcija. Sa druge strane, porast nasilja i nastradalih kao i sve češće optužbe na račun vojske za kršenje ljudskih i građanskih prava svedoče o dubini problema i ograničenosti vođenja otvorenog rata sa narkokartelima. U kršenja ljudskih i građanskih prava spadaju nelegalna hapšenja, primena torture kako bi se iznudila priznanja, prikrivanje dokaza o mučenju izdavanjem lažnih naloga i medicinskih izveštaja civilnim sudovima, korišćenje dokaza na sudovima do kojih se došlo kršenjem ljudskih prava, egzekucije bez sudskih procesa itd.¹⁵ Kao i u prethodnim slučajevima korupcijski skandali ne jenjavaju ni u prvim godinama Kalderonovog mandata i tek opsežnije akcije usmerene protiv narkobosova i njihovih organizacija otkrivaju pravu dužinu i dubinu platnih spiskova na kojima su zvaničnici sa svih nivoa vlasti.

Kalderonova objava rata kartelima nije prošla nezapaženo u SAD. Rezultat je tzv. Merida inicijativa (*Mérida Initiative*)¹⁶ pokrenuta za vreme Džordža Buša mlađeg (George W. Bush, Jr.), koja se primenjuje od decembra 2008. godine, i kojom se meksičkoj administraciji pruža pomoć u operacijama protiv narkokartela u vidu tehnologije, opreme i treninga. Inicijativa je oročena na tri godine i program ima ukupnu vrednost od oko 1,5 milijardi dolara.¹⁷ Započinjanje Merida inicijative (*Mérida Initiative*) značilo je početak sporog procesa izgradnje uzajamnog poverenja između dve države kao i razmene informacija. Meksiko je često sa podozrenjem gledao na ruku saradnje SAD usled jakog nacionalnog sentimenta i želje da bude jedini gazda u svom dvorištu. Jedan od razloga za to je, naravno, višedencijsko prisustvo i veliki uticaj SAD u Latinskoj Americi ostvaren različitim metodama direktnog mešanja u unutrašnje stvari država

13 S. Weintraub, *Mexico's War on Drugs, Issues in International Political Economy*, Number 127, July 2010, Washington, p. 1.

14 J. Castañeda, *Mexico's Failed Drug War, Economic Development Bulletin*, no. 13/2010, Cato Institute, Washington, p. 1–2.

15 L. Freeman, *Troubling Patterns: The Mexican Military and the War on Drugs*, The Latin America Working Group (Washington, D.C.), 2008, p. 45.

16 Prema glavnom gradu meksičke države Jukatan u kome je postignut pomenuti sporazum.

17 Merida Inicijativa obuhvata i države Centralne Amerike u cilju borbe protiv trgovine drogom, internacionalnog organizovanog kriminala i pranja novca.

kao i raznim programima pomoći. Međutim, kakav god da je generalni stav u Meksiku o severnom i u SAD o južnom susedu, saradnja se nameće ne samo kao poželjna već neophodna. Sudbinu Merida inicijative (*Mérida Initiative*) teško je oceniti. Administracija Baraka Obame (Barack Obama) je nadahnuto nastavila sa isplaćivanjem tranši predviđenih ovom inicijativom kao i svesrdnom verbalnom podrškom Meksiku, sa nešto manje bojažljivim naglaskom na tome da je trgovina drogom ne samo meksički već i američki problem.¹⁸ Međutim, evidentno je da to nije dovoljno da se problem reši, a problemi u saradnji će i dalje predstavljati izazov. Tri godine nakon Merida inicijative rat sa kartelima još uvek ne jenjava. Nema sumnje da su meksička vojska i razne službe opremljenije i spremnije za konkretnije akcije, ali postavlja se pitanje u kojoj meri su akteri na tragu rešavanja problema i šta posle Meride inicijative.

4. Lekcije iz Kolumbije

S obzirom na važnost kolumbijskog slučaja u borbi protiv narkokartela i trgovine drogom često se povlače paralele između Meksika i Kolumbije. Međutim, kao što je i u Meksiku narkomafija prolazila kroz različite faze, tako je i situacija u Kolumbiji danas drugačija nego što je to bila u zlatno doba narkobiznisa i ogromne moći nekoliko uticajnih narkokartela tokom osamdesetih godina XX veka. I pored sličnosti, pretpostavka je da kontekstualne razlike ipak uzimaju prevagu. Iz tog razloga se postavlja pitanje u kojoj meri je slučaj Kolumbije relevantan za Meksiko. Međutim, s obzirom na njegov značaj, razmere i posledice veoma je korisno napraviti komparaciju i identifikovati tačke preseka.

Sve se češće govori o „kolumbizaciji“ Meksika. Taj negativni epitet, prema kritičarima, ukazuje na dve stvari: da je nivo nasilja u Meksiku, slično kao i u Kolumbiji u poslednjoj deceniji XX veka, u usponu i da je „Merida inicijativa“ (*Mérida Initiative*) kao pandan „Planu Kolumbija“ (Plan Columbia) loša alternativa. Plan Kolumbija usvojen je 2000. godine sa sličnim ciljevima koji su kasnije promovisani za suzbijanje narkokartela u Meksiku. Ovaj Plan, koji je 2008. godine dostigao visinu od 4.5 milijardi dolara, imao je dva glavna cilja – suzbijanje narkoekonomije smanjenjem proizvodnje i obrađivanja koke i distribucije kokaina i povećanjem bezbednosti u zemlji kroz masovnu podršku kolumbijskoj vojsci u tehnologiji i treningu (strategija koja je preuzeta u Merida inicijativi). Neutralizovanje narkoekonomije podazumevalo je prema ovom Planu smanjenje proizvodnje i distribucije do 50% u narednih 6 godina. Iako se danas prihvata činjenica da je ovim Planom nivo bezbednosti Kolumbije znatno povećan, statistike iz 2007. godine pokazuju da je procenat kultivacije koke i proizvodnje kokaina viši nego onaj iz 2000. godine, drugim rečima da narkobiznis i dalje cveta, čak uspešnije nego pre.¹⁹ Time se uspešnost ovog Plana dovodi u pitanje. To je jedan od razloga za skepsu prema sličnom planu u Meksiku, često prežorativno nazvanim „Plan Meksiko“ (Plan Mexico).

18 S. O'Neil, Mexico – U.S. Relations: What's Next?, *Americas Quarterly*, no. 2, 2010, p. 71.

19 V. Felbab-Brown, The Violent Drug Market in Mexico and Lessons from Colombia, *Foreign Policy*, no. 13/2009, Washington, p. 10.

Ipak, kao što je pomenuto, smatra se da su glavne levičarske gerile u Kolumbiji već celu deceniju u defanzivi. To se najpre odnosi na Revolucionarne oružane snage Kolumbije (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*, FARC), i na Nacionalnu oslobodilačku vojsku (*Ejército de Liberación Nacional*, ELN). Njihov uticaj je sveden na ruralne, nepristupačne delove zemlje, broj boraca je drastično smanjen, a u međuvremenu se pojavljuju nove paramilitarne grupe praveći konkurenciju i izazivajući međusobne sukobe. Prema navodima kolumbijskog Ministarstva odbrane vlada je 2008. godine držala u potpunoj ili delimičnoj kontroli 90% državne teritorije.²⁰

Meksički slučaj pokazuje određene specifične karakteristike. Karteli protiv kojih se država bori organizovani su drukčije od kolumbijskih levičarskih gerila. Nasilje sprovode uglavnom bande ubica ili pojedinci koji ne funkcionišu po striktno hijerarhijskom principu karakterističnom za kolumbijske gerilce. Ipak, u okviru nekih kartela razvijeni su posebni odredi ili plaćeničke vojske (*militias*), koji se regrutuju najčešće iz redova nekadašnjih elitnih vojnih redova. U te grupe spadaju tzv. *Zetas*, u službi *Gulf* kartela, i *Negros* koji deluju na strani kartela *Sinaloa*.²¹

Razlike postoje i u sferi narkotika. U Kolumbiji je jedan od prioriteta uništavanje useva. I dok su i u Meksiku velike obradive površine rezervisane za kultivaciju opijuma i marihuane, naglasak je bio i ostao na transportu. Ta činjenica je jedna od značajnijih razlika između kolumbijske radno-intenzivne nelegalne ekonomije i meksičke koja to nije, i ona u velikoj meri utiče na izbor strategija i poziciju SAD. Sa druge strane, u nelegalnoj ekonomiji koja upošljava veliki broj ljudi koji rade na plantažama teže je dobiti širu podršku za akcije uništavanja useva, što nije slučaj kod transportnih aktivnosti koje često uključuju intenzivno nasilje koje ugrožava živote i bezbednost lokalnog stanovništva.

Kao bolja analogija između ova dva slučaja uzima se period osamdesetih godina XX veka u Kolumbiji i Meksiku.²² U to vreme kolumbijskom scenom dominirali su karteli Sali i Medellín koji su u pokušaju da se obračunaju sa državnim pritiskom za izručenje njihovih članova u SAD pribegavali različitim strategijama – od izazivanja nasilja i terorističkih akcija do pokušaja pribavljanja amnestije za svoje članove političkim angažmanima. U Meksiku je od predsednika Foksa kampanja izručivanja dobila veći zamajac. Njena delotvornost ograničena je činjenicom da tzv. *kingpin* strategija, odnosno „obezglavlivanje“ kartela egzekucijom lidera, u Meksiku nije u značajnoj meri uzdrmala kartele. Njihova fleksibilna i dinamična priroda, kompleksnost i fragmentiranost aktera, sposobnost brze reorganizacije i konsolidacije, kao i međusobna konkurencija i netrpeljivost uticali su, barem do sada, na njihovu žilavost i relativnu rezistentnost na strategiju te vrste. Još jedna analogija sa Meksikom danas, pobjeda nad vodećim kartelima u Kolumbiji uz pomoć SAD rezultirala je u većoj kartelizaciji i tržište danas okuplja veći broj manje uticajnih kartela kojima je često teško ući u trag. Dobijena je bitka ali ne i rat, a putevi droge su i dalje aktuelni. U kojoj meri su ova iskustva merodavna za Meksiko trebalo bi da bude predmet ozbiljne analize u Meksiko Sitiju i Vašingtonu.

20 *Ibidem*, p. 11.

21 *Ibidem*, p. 12.

22 *Ibidem*, p. 15.

5. Priroda i karakter meksičke demokratije

Analiza višedecenijske situacije u Meksiku, priroda odnosa narkokartela i države, otvoreni sukob između njih, kao i posledice koje odatle proističu, nužno nameću pitanje o „kvalitetu“ meksičke demokratije i njenoj konsolidovanosti. To je utoliko zanimljivije pitanje s obzirom na učestalost povezivanja termina *propala država*, *narkoterorizam* ili *narkodemokratija* sa onim državama u kojima je narkomafija jedan od značajnijih društveno-političkih aktera. U pokušaju da se ponudi okvirna definicija meksičke demokratije, najpre ćemo se ukratko zadržati na pomenutim pojmovima radi utvrđivanja njihove relevantnosti za slučaj koji ovde analiziramo.

Američki „Fond za mir“ (The Fund For Peace) i časopis *Foreign Policy* svake godine objavljuju spisak neuspešnih, tzv. propalih zemalja na osnovu 12 kriterijuma (indikatora) koji su podeljeni na socijalne, ekonomske i političke, i koji zbirno daju ocenu o „kvalitetu“ države, u opsegu 0–120 (pri čemu je 120 najviša negativna ocena).²³ Oni su utvrdili tzv. indeks propalih zemalja (*Failed State Index*), koji služi kao parametar pomoću kojeg se meri stepen „propalosti“ zemalja, odnosno postojanje ili nepostojanje sistemskih grešaka koje su nastale zbog nesposobnosti države da pruži osnovne usluge. Prema rezultatima iz 2013. godine, na osnovu pomenute metodologije izračunavanja uspešnosti ili propalosti država, Meksiko je ocenjen sa 73,1, što ovu državu stavlja u domen „zabrinjavajućih“ (*warning*), na 97 mestu od ukupno 178 rangiranih država.²⁴

Nema dileme da je stanje u Meksiku upozoravajuće kad je bezbednost građana u pitanju. U nekim lokalnim sredinama građane nema ko da zaštiti od intenziviranog nasilja prouzrokovanog međukartelskim sukobima i onima između kartela i pripadnika vojske i policije koji su ostali van korupcionaških mreža. Loša ocena o stanju bezbednosti ne predstavlja iznenađenje. Prateći logiku ovog načina merenja državne uspešnosti teško je sa sigurnošću utvrditi da li Meksiko jeste ili nije propala država. Ipak, ne postavlja se pitanje normalnog i relativno stabilnog funkcionisanja nekih državnih funkcija. Država je u stanju da pruži osnovne usluge, prikupi poreze i ispunjava, barem, minimum izborne demokratije koja je garant mirne smene vlasti i takmičenja političkih ideja. Ono što Meksiku ne ide u prilog jesu bezbednosne pretnje koje dolaze od nasilnih nedržavnih aktera koji su usmereni protiv države, a koje ona barem do sada nije uspela da umiri.

Da li delovanje tih aktera, oličenih u narkokartelima, spada u oblast narkoterorizma? Da bi se razumeo koncept najpre je potrebno utvrditi šta je terorizam. On se najjednostavnije definiše kao *upotreba sile ili nasilja usmerenih*

23 U socijalne indikatore „Indeksa propalih zemalja“ (*Failed State Index*) spadaju: 1) demografski pritisak; 2) izbeglice i interno raseljena lica; 3) osećaj deprivacije ili nepravde kod grupa; 4) odliv mozgova. U ekonomske indikatore ulaze: 5) neravnomeran ekonomski razvoj po grupnim linijama i 6) ekonomski kolaps. Politički indikatori su: 7) delegitimizacija države; 8) kvalitet javnih usluga; 9) kršenje ljudskih prava; 10) bezbednosni aparat; 11) fragmentacija elita i 12) spoljna intervencija. Svaki indikator se ocenjuje ocenom od 0 (najstabilnije) do 10 (najnestabilnije).

24 The Failed States Index 2013: Do 30 – održive (*Sustainable*), do 60 – stabilne (*Stable*), do 90 – zabrinjavajuće (*Warning*), preko 90 – upozoravajuće/alarmantne (*Alert*), <http://ffp.statesindex.org/rankings-2013-sortable> (22. 2. 2014).

*protiv države kako bi se ostvario odgovarajući cilj.*²⁵ Polazeći od ovog određenja terorizma, narkoterorizam se može definisati kao: 1) spoj pobunjeničkih grupa sa narkotrgovcima, ili 2) upotreba terorizma od strane narkotrgovaca radi političkih ciljeva.²⁶ Drugi deo ove definicije čini se podesnijim za prikaz narkokartela u Meksiku. Prvo, kao što smo videli, u Meksiku nema posebnih aktera u vidu pobunjeničkih, gerilskih grupa sa kojima bi karteli bili u sprezi, i drugo, karteli zaista primenjuju nasilne metode prema vojsci, policiji i centralnoj vladi sa odgovarajućim ciljem – da ih država i njene agencije i službe ostave na miru. Karteli su decenijama neometano funkcionisali u sprezi sa državom. Njihov odnos počivao je uzajamnoj koegzistenciji straha, respekta i uzdržavanja od preduzimanja masovnih akcija hapšenja ili izručivanja pripadnika kartela. Država nije otvoreno ratovala sa njima. Izvesnost takvog odnosa je bila dobra za posao, a onog momenta kada je centralna vlast rešila da preduzme konkretnije mere u suzbijanju narkomafije, onda je država od prikriivenog postala otvoreni neprijatelj protiv koga se primenjuju i terorističke taktike. Međutim, i ovaj koncept se ponekad dovodi u pitanje, jer sama priroda terorizma i trgovina drogom ne dozvoljava njihovo spajanje u jedan novi koncept kao što je narkoterorizam.²⁷ Terorizam često kao krajnju vrednost ima promenu prirode postojećeg društvenog ili političkog sistema i kao takav teži da ostvari interese nešto širih grupa. Nasilje izazvano narkoaktivnostima (*drug-related violence*) uglavnom ima za cilj zaštitu interesa pojedinih grupa i njihovih članova, najčešće oličениh u materijalnim beneficijama koje nelegalni biznis omogućava.

Teza po kojoj svako nasilje, makar ono bilo usmereno i protiv države, nije terorizam je jedino ispravna, iz već pomenutih razloga. Ako se situacija u Meksiku ne može opisati kao narkoterorizam, ona svakako predstavlja specifičnu mešavinu trgovine drogom, organizovanog kriminala i pobunjeničkih, pa i terorističkih aktivnosti. S tim u vezi, može li se onda Meksiko opisati kao *narkodemokratija* kako tvrde neki poznavaoi prilika?

Narkodemokratija je pojam nedovoljno teorijski definisan i redak je u naučnoj literaturi. Autorka Kos-Stanišić u članku o kolumbijskom slučaju navodi da se pojam narkodemokratija odnosi na „države čiji je politički sustav, ekonomija i samo društvo duboko prožeto iskrivljenim vrednostima, i sve to pod utjecajem moći i bogatstva narkoindustrije.“²⁸ Određujući kolumbijsku demokratiju kao narkodemokratiju autorka navodi „da bi se kolumbijska defektna demokracija najjednostavnije mogla okarakterizirati pridjevom ‘narko’ jer su svi akteri koji uzrokuju defektnosti u funkcioniranju parcijalnih režima političkih sloboda, građanskih prava i stvarne moći vladanja uglavnom financirani narkonovcem, a ujedno se i glavni institucionalni (ustavni) akter, država, također financira novcem namijenjenim borbi protiv narkoindustrije.“²⁹

25 P. F. Webb *Narcoterrorism – A Threat to the United States?*, U.S. Army War College, Individual Study Project, 4/1992, Washington, p. 18.

26 *Ibidem*, p. 18.

27 G. Wardlaw, *Linkages Between the Illegal Drugs Traffic and Terrorism*, *Conflict Quarterly*, vol. 8, no. 3, Fall 1988, p. 56.

28 L. Kos-Stanišić, *Narkodemokracija kao oblik defektne demokracije: slučaj Kolumbije*, *Politička misao*, Vol. XLV, Br. 3–4, 2008, str. 94.

29 *Ibidem*, str. 114.

U određivanju Kolumbije kao narkodemokratije ova autorka je koristila teorijsko-analitički aparat koji je razvio Wolfgang Merkel (Wolfgang Merkel). Iako je iz prethodnog određenja evidentno da se i Meksiko može svrstati u grupu zemalja sa prefiksom „narko“, korisno je ukratko zadržati se na Merkelovim postavkama koje će poslužiti boljem razumevanju meksičke demokratije.

Naime, Merkel je uveo klasifikaciju demokratskih sistema na ukotvljene i defektne demokratije.³⁰ Ukotvljenim demokratijama smatra one demokratije u kojima određeni parcijalni režimi omogućuju njeno nesmetano funkcionisanje i predstavljaju svojevrsnu branu destabilizujućim tendencijama. Takvih parcijalnih režima ima ukupno pet: demokratski izborni režim, politička prava participacije, građanska prava, horizontalna odgovornost i jemstvo da je stvarno moć vladanja u rukama legitimnih predstavnika. Ukoliko je jedan od tih parcijalnih režima narušen, demokratije postaju defektne. Merkel razlikuje četiri tipa: neliberalne, ekskluzivne, domenske i delegativne demokratije. Iako u svojoj klasifikaciji Merkel svrstava Meksiko u neliberalne demokratije, što je i razumljivo s obzirom na probleme sa kršenjem građanskih prava (jedan od primera je i kršenje istih od strane pripadnika oružanih snaga u akcijama protiv narkokartela), ovde ćemo problematizovati varijantu domenske demokratije stavljenu u kontekst Meksika.

Za domensku demokratiju karakteristično je to što u sistemu postoje određeni veto igrači koji su u stanju da okupiraju određene društvene ili političke domene. Iako oni mogu biti i institucionalni i vaninstitucionalni, u Meksiku se radi o vanustavnim i vaninstitucionalnim akterima koji su niz decenija deo sistema kroz neformalne odnose sa vlastima. Ti vansistemske akteri su domen bezbednosti građana u velikoj meri preoteli državi koja često nije u stanju da ih zaštiti od lepeze nasilja prouzrokovane delovanjem narkokartela. Određeni delovi procesa donošenja odluka su već dugi niz godina u službi kartela putem široko rasprostranjene mreže podmićivanja i korupcije. U vreme suživota države i kartela bezbednost u lokalnim sredinama je bila na višem nivou, ne zato što su lokalne policijske službe bile opremljenije ili profesionalnije već zato što karteli nisu imali razloga da ulaze u konflikte širih razmera. Kada im je objavljen rat, obe strane su krenule u nemilosrdnu i iscrpljujuću borbu, a cena koja je plaćena bile su veće civilne žrtve. Ako se tome doda potkupljivost lokalnih funkcionera i organa reda kao i njihova briga o sopstvenim životima koji vise o koncu ukoliko se ne saraduje, jasno je da je briga o građanima i njihovim potrebama za mirnim i sigurnim životom u drugom planu.

Dakle, Meksiko se može opisati kao narkodemokratija, s obzirom da je narkonovac penetrirao tokom decenija duboko u sistem, da su narkobosovi imali određeni uticaj na kreiranje i donošenje određenih odluka i da je jedan deo meksičke radno-intenzivne ekonomije usmeren na gajenje biljnih kultura koje se kasnije prerađuju u narkotike.

Dalje od toga, ali komplementarno sa tim, meksička demokratija se razvila u jedan oblik domenske demokratije u kojoj su narkokarteli preuzeli vlastima domen lokalne bezbednosti koji tradicionalno njima pripada, a koju nisu u stanju da osiguraju u određenim delovima teritorije zbog oružane i političke moći narkokartela koji zarad

30 W. Merkel, *Embedded and Defective Democracies*, *Democratization*, No.5/ 2004, pp. 33–58.

svojih ciljeva i zaštite svojih interesa često pribegavaju različitim metodama delovanja koje se ponekad definišu i kao terorističke, odnosno usmerene protiv države.

Zaključak

Meksiko je nesumnjivo pred ozbiljnim izazovima. Nakon sedamdeset godina dominacije jedne partije – Institucionalno revolucionarne partije (PRI), od 1929. do 2000. godine, država se konačno politički liberalizovala i nekadašnja opozicija je dobila priliku da prikaže drugačiji Meksiko. Na njenu nesreću, stupanje na vruću državnu scenu značilo je i hvatanje u koštac sa naraslim problemima u sferi narkotrgovine i suzbijanja narkonasilja. Na početku XXI veka rešavanje pitanja pozicije narkokartela postalo je prioritetno u Meksiku, a i Vašington je promenio retoriku i ozbiljnije se angažovao oko svog južnog suseda.

Gde je izlaz? Postoji osnovana sumnja da će rat sa narkokartelima i njihovo „obezglavlivanje“ dovesti do pozitivnog krajnjeg ishoda. Jedan deo viđenijih narkobosova je eliminisan, uhapšen ili izručen. Sposobnost regenerisanja i fluidna struktura omogućili su narkokartelima, i pored gubitaka koje su pretrpeli, relativnu stabilnost i izdržljivost. Ne postoji strah od eskalacije sukoba jer on upravo eskalira. Broj upotrebljenih vojnika i policajaca, kao i broj žrtava do sada, zaista svedoči o opasnom stanju u pojedinim delovima Meksika.

Predsednike u SAD kritikuju da su previše fokusirani na opremu (*hardware*). Pomoć je uglavnom usmeravana ka naoružanju, ostaloj tehnologiji i treningu. Za sada, to nije dalo rezultata. Druga zamerka upućena je stavu da ovaj problem dolazi isključivo sa juga. Suštinski, radi se o problemu koji nema granice (*borderless*). Administrativna granica između Meksika i SAD do sada nije predstavljala problem za narkokartele i potražnja sa severa je uvek nailazila na ponudu sa juga. Problem je zajednički i izlazi iz okvira jedne države. Stoga, pojedinim posmatračima deluje licemerno da se ulaže u jačanje kapaciteta isključivo južne strane graničnog prelaza.

Danas se razmatraju alternativne strategije čija primena bi uticala na demontažu narkokartelske mreže i dovela do podele između kartela. Shodno kritikama, SAD može preuzeti aktivniju ulogu na domaćem terenu i podstaći aktivne programe edukacije i smanjenja broja konzumenata i time uticati na tražnju. Pored toga, ogromna količina oružja ide silaznom putanjom od severa ka jugu, pravo u ruke narkobandi. Možda je potrebna veća regulacija na tržištu oružja kako bi se otežala dostupnost istog. Nešto drugačiji put bi bio postepena dekriminalizacija ili legalizacija određenih droga.³¹ Bivši predsednik Foks je u više navrata pozivao na dekriminalizaciju marihuane. Sadašnji predsednik Meksika Enriko Penja Nijeto (Enrique Pena Nieto)³² je protiv legalizacije marihuane i tvrdi da to neće smanjiti nasilje u zemlji koje je odnelo živote nekoliko desetina hiljada ljudi u proteklih sedam godina. Mnogi smatraju da je predlog levičarske partije

31 Prema postojećim federalnim zakonima Meksika, dozvoljeno je, za ličnu upotrebu, posedovanje do pet grama marihuane, što je oko 4 džointa, ali omogućavaju hapšenje svakog ko pokuša da kupi ili proda marihuanu, bez obzira na količinu.

32 Na funkciji predsednika Meksika je od 1. decembra 2012.

Partije demokratske revolucije (*Partido de la Revolución Democrática*, PRD)³³ da se legalizuje prodaja marihuane do 5 grama loš način da se Meksiko izbori sa gorućim problemom ilegalne trgovine droge koja prelazi granice te zemlje.³⁴ Ovaj predlog je 2014. Partija demokratske revolucije (PDR) uputila poslanicima gradske skupštine Meksiko Sitija na usvajanje. Ali, protivljenja su prevladalasa obe strane granice.

Najvažnija je potreba da se ulaže u izgradnju institucija u Meksiku. Trka u naoružanju sa kartelima ne rešava pitanje uzroka, niti može u potpunosti da sanira posledice. Meksičku demokratiju karakterišu veoma slabe institucije. Sudovi, policija, lokalne službe, pa i vladine kancelarije, svi su do sada bili ranjivi i neotporni na agresivne metode narkokartela za ostvarivanje političkog pritiska. Bez čistih i jakih institucija i garancija da će one raditi svoj posao, odnosno da neće odmah popustiti pod pritiskom narkonovca, narkobiznis će nastaviti da nekim novim i zaobilaznim putevima prodre u sistem i oslabi ga iznutra. Sistem je previše dugo tolerisao i hranio narkokartele i sad je u situaciji da mora da se sukobi sa svojom „decom“.

Da li će i kada neka od ovih strategija biti primenjena, zavisi od političke volje, političkih zaokreta ili pritisaka Vašingtona, kao i od eventualno novih predloga koji se mogu pojaviti. Do tada, rat sa kartelima se pokazuje kao veliki izazov za meksičku i američku vladu, dosta košta, a njegovi rezultati se ne naziru u dovoljnoj meri. Sigurno je da Meksiko ovaj problem niti može niti treba da rešava sam, s obzirom na međukontinentalnu i regionalnu osu koja se prostire od Južne, preko Centralne pa do Severne Amerike. Evidentno je da SAD igraju ključnu ulogu u demontaži narkodemokratije u Meksiku. Uporedo sa tim, na meksičkim vlastima je da pokažu da konsolidovanija forma demokratije predstavlja održivu alternativu postojećoj pseudo-demokratiji.

Literatura

1. Bonner, C. R; *The New Cocaine Cowboys*, *Foreign Affairs*, Vol. 89, Issue 4, July/August 2010.
2. Carpenter, G.T; *Troubled Neighbor – Mexico’s Drug Violence Poses a Threat to the United States*, *Policy Analysis*, No. 631, February 2009, CATO Institute, Washington.
3. Castañeda, J; *Mexico’s Failed Drug War*, *Economic Development Bulletin*, No. 13/2010, Cato Institute, Washington.
4. Felbab-Brown, V; *The Violent Drug Market in Mexico and Lessons from Colombia*, *Foreign Policy*, No. 13, March 2009.
5. Freeman, L; *Troubling Patterns: The Mexican Military and the War on Drugs*, The Latin America Working Group (Washington, D.C.), 2008.

³³ Partija demokratske revolucije (PDR) smatra se najliberalnijom partijom u Meksiku.

³⁴ Urugvaj je 2013. godine postao prva zemlja koja je legalizovala proizvodnju i prodaju marihuane na čitavoj teritoriji.

6. Freeman, L; *State of Siege: Drug-Related Violence and Corruption in Mexico - Unintended Consequences of the War on Drugs*, Washington Office on Latin America, WOLA Special Report, Washington, 2006.
7. Kos-Stanišić, L; Narkodemokracija kao oblik defektne demokracije: slučaj Kolumbije, *Politička misao*, vol. XLV, br. 3-4/2008, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, str. 91-117.
8. Merkel, W; Embedded and Defective Democracies: Theory and Empiricism, *Democratization*, Vol. 11, No. 5, December 2004.
9. O'Neil, S; Mexico – U.S. Relations: What's Next?, *Americas Quarterly*, vol 4, no. 2, Spring 2010.
10. O'Neil, S; The Real War in Mexico – How Democracy Can Defeat the Drug Cartels, *Foreign Affairs*, vol. 88, no. 4, July/August, 2009.
11. Pinheiro A. S; *Narcoterrorism in Latin America – A Brazilian perspective*, Joint Special Operations University, JSOU Report 06-4, The JSOU Press Hurlburt Field, Florida, 2006.
12. Recio, G; Drugs and Alcohol: US Prohibition and the Origins of the Drug Trade in Mexico, 1910-1930, *Journal of Latin American Studies*, Vol. 34, Issue 1, 2002.
13. Wardlaw, G; Linkages Between the Illegal Drugs Traffic and Terrorism, *Conflict Quarterly* 8, no. 3/1988.
14. Webb, F.P; *Narcoterrorism – A Threat to the United States?*, U.S. Army War College, Individual Study Project, 4/1992.
15. Weintraub, S; Mexico's War on Drugs, *Issues in International Political Economy*, Number 127, July 2010.

CONTEMPORARY SECURITY CHALLENGES IN MEXICO: CONNECTION BETWEEN THE STATE AND DRUG CARTELS

Zoran Krstic

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

Summary: Crime and violence pose a serious challenge to Mexico. The problem appears to be growing worse, with 2011 on pace to become the most violent year on record. The rising violence in Mexico has resulted in a sharply heightened sense of fear among citizens, who now feel the presence of cartels in their every day lives. The use of extortion and kidnapping by cartels combined with a lack of trust in security forces terrorizes the population and makes them feel like they have no where to turn. Despite this fact, crime rates in Mexico remain lower than in other parts of Latin America. Venezuela, for example, has among the highest homicide rates in the world. Yet the pervasive infiltration of cartels into public life gives

Mexicans a heightened sense of the severity of violent crime in their own country. Although accurate statistics are hard to come by, it is quite possible that 60,000 people have died in the last six-plus years as a result of armed conflict between the Mexican cartels and the Mexican government, amongst cartels fighting each other, and as a result of cartels targeting citizens.

Mexico has been struggling with drug production and drug transit through its territory from South America to the U.S. for many decades, given the fact that it is the most important transit country for drug production originating from South America. In recent years, the escalating violence in Mexico has led to dramatic deterioration of the security situation. Recent wave of drug-war violence is associated with the beginning of the term of President Felipe Calderón in December 2006. The immediate implications of his assumption of the presidency and his hard-line policy, which he has applied against drug cartels and organized criminal groups across the country, were the deployment of Mexican army to fight cartels and the gradual weakening of the influence of local and state police at the expense of federal troops. This was done in order to combat corruption and collaboration of local law-enforcement institutions with drug trafficking organizations (DTOs). The consequence of such a policy, however, has been increased violence among rival cartels and between them and the federal police and military, resulting in a dramatic increase of the number of victims. The future of US-Mexican counterdrug cooperation, as well as of the whole bilateral relation in the area of security, depends on the outcome of US presidential elections. As for Mexico, Enrique Peña Nieto takes the office on December 1, 2012 that will mark a comeback of his party PRI after 12 years in opposition. As far as the security strategy of the future Mexican President is concerned, there are no significant changes to be expected. Peña Nieto seems to be aware of the current situation and its consequences as well as of the inevitability of an extremely close and dynamic mutual cooperation with the US.